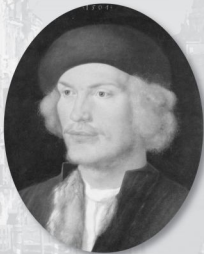


Pericoloso Sporghersi

O bezvýznamnom maliarovi benátskej renesancie



Remi Kloos
Vittore de Luca

© Remi Kloos / Vittore de Luca

Pericoloso Sporgheri

*O bezvýznamnom maliarovi
benátskej renesancie*

© Miloš Prekop-AND, 2014

ISBN 978-80-89598-06-9

Remi Kloos
Vittore de Luca

Pericoloso Sporghersi

*O bezvýznamnom maliarovi
benátskej renesancie*

Pax Tibi Pericoloso Artifex Meus!

Úvodom

Tizian, Botticelli, Leonardo Da Vinci, Dürer, Tintoretto, El Greco, Vasari, Arcimboldo, Veronese, Caravaggio, Rembrandt... Mená velikánov svetového maliarstva, s ktorými sa zoznámite pri čítaní tejto knihy. A všetky tieto zvučné mená spája Pericoloso Sporghersi, bezvýznamný maliar benátskej renesancie, osobný priateľ každého jedného z nich. Jeho meno, tak ako mená mnohých maliarov tej doby, upadlo do zabudnutia a pripomínajú ho snáď už len dobre známe nápisy vo vlakoch.

Poslaním tejto knihy je teda predstaviť ho čitateľom a priateľom umenia v tom najlepšom svetle. Bez Pericolosa Sporghersiho by totiž svetové maliarstvo vyzeralo inak, celý rad diel by mal inú podobu a mnohé diela by zrejme ani nevznikli. Aj osudy spomínaných maliarov by boli celkom iné. Ťažko povedať, či by sa Tizian, nebyť Pericolosa, vôbec stal takým tita-

nom malby a či by napríklad Dürer nezomrel vo veľmi mladom veku. Jedným z odkazov tejto knihy preto je – nezabúdajme na tých, bez ktorých by náš svet vyzeral inak. Na tisícky, čo tisícky, milióny „bezmenných“ hrdinov. Každý z nich sa nejako volal, každý z nich mal svoje meno, možno smiešne, ale mal. Ako Pericoloso Sporghersi.

*Nezabúdajme!
Non dimentichiamo!*

Remi Kloos

Pericoloso Sporghersi

Pericoloso Sporghersi. Bezvýznamný maliar a ešte bezvýznamnejší sochár benátskej renesancie. Bol súčasníkom takých velikánov ako Tizian, Leonardo Da Vinci, Botticelli, Rafael, Michelangelo, Dürer, Bellini...

A nielen to. Nebol len ich súčasníkom. Všetkých ich osobne poznal a s mnohými sa dokonca aj priatelil! Aj keď, treba to povedať, mnohí, ktorých považoval za svojich priateľov, mu priateľstvo neopätovali. Bol typickým renesančným outsiderom svojej doby, jedným z množstva renesančných maliarov, ktorých meno upadlo do zabudnutia. História si bohužiaľ pamätá len významné mená a na tie bezvýznamné bezoštyšne zabúda. To je často na škodu.

Pericoloso pochádzal zo starej benátskej hrobárskej rodiny a svoje detstvo tak prakticky strávil na ostrove San Michele, prezývanom Cimitero. Cimitero znamená v taliančine cintorín a je to ostrov, kde viacmenej nie je nič iné, len hroby. Slúžil (a aj dnes ešte slúži) ako cintorín. Teda žiadny romantický os-

trov, ale cintorín, aj keď svoju poéziu a romantiku nesporne má, a zachoval si ju dodnes.

Otec s dedom ho ako jediného následníka starej hrobárskej dynastie už odmala mimoriadne intenzívne zaúčali do tajov hrobárskeho remesla. Niežby bol Pericoloso jedináčik, mal celkom trinásť sestier, a preto, pochopiteľne, prišiel rad v tejto „dynasty mortale“ práve naň. Treba však povedať, že na ostrove San Michele neraz aj pookrial, lebo doma sa to často už nedalo so sestrami vydržať.

Zvuky morských vln a chichotajúcich sa i stenajúcich čajok, boli zvukmi jeho detstva. Čajky boli vlastne jeho prvými kamarátkami napriek tomu, že mu často zjedli desiatu, niekedy aj priamo z rúk. Kto raz bol na ostrove San Michele vie, že čajky sú tam mimoriadne drzé, neznesiteľné, až morbidne. Veď sú to aj cintorínske čajky!

Starostlivosť jeho otca (a najmä deda) bola skutočne neznesiteľná. Tak veľmi tlačili na hrobársku pílu, že Pericolosovi hrobárske remeslo doslova sprotivili. Nenapomáhali tomu ani vety typu:

„No, nie je to krásna práca, byť stále na čerstvom vzduchu?“

Alebo: „Hrobárske remeslo je to najpoctivejšie remeslo na svete.“

„A ten výhľad. More a Benátky ako na dlani. Krajšieho miesta na svete niet, Pericoloso!“

Otec s dedom sa však márne snažili a malý Pericoloso nástojil na tom, že sa chce naučiť čítať a písať, že chce jednoducho chodiť do školy. Ale nie do hrobárskej základky, ako si želal jeho otec (a hlavne dedo), ale do úplne normálnej nehrobárskej školy.

Vďaka pochopeniu svojej milujúcej matky, tak začína Pericoloso, ako sedemročný, navštevovať normálnu školu. V škole sa mu veľmi páčilo. (Okrem iného aj to, že tam tak strašne nefúkalo ako na San Michele.) Čajky mu nezjedli desiatu a tak potom nebol hladný a hlavne nemusel neustále počúvať reči o tom, aké je to úžasné remeslo – byť hrobárom!

Taktiež už nemusel počúvať hrobárske historky, vtipy, porekadlá a zúčastňovať sa pohrebov. Pericoloso neznášal predovšetkým hrobárske porekadlá, ktorými ho častoval jeho dedo.

Tu je zopár z nich:

„Akú jamu vykopeš, takú budeš mať!“

„Lyžicou veľkú jamu nevykopeš!“

„Jama hlboká, tak od oka.“

Nechápal ich pointu, či význam. To otcove porekadlá mali aspoň humor. Keď sa jeho dedo raz potkol a spadol do jamy, otec povedal Pericolosovi:

„Pericolosino, vidíš, je to ako v tom porekadle, kto inému jamu kope, sám do nej spadne.“

A z jamy sa ozvalo dedove: „Padni komu padni!“
V škole si Pericoloso zo všetkého najviac obľúbil

kreslenie. Kreslil celý čas, síce veľmi, veľmi zle, ale zato vytrvalo. Nepatril k prirodzeným talentom, ba ani k talentom, avšak bol, ako sa vraví, „dříč“. Preto sa zvláštnou zhodou okolností, už ako desaťročný, stáva učňom u významného benátskeho maliara Giovanni Belliniho. Ako sa tam dostal, si môžeme len domyslieť. Stála za tým jeho matka? A stála pri tom? Alebo...?

Tak či onak, Pericoloso sa ocitá v maliarskej dielni medzi mimoriadne talentovanými deťmi a mladíkmi. Ako malý omyl prírody (v zmysle maliarskeho talentu), outsider od začiatku a na pohľadanie, ale s pevnou vôľou vydržať a priučiť sa maliarskemu remeslu.

Medzi jeho spolužiakov patril i sám veľký Tizian. Teda vtedy ešte malý. A taktiež Giorgione. Tizian a Giorgione sa narodili v tom istom roku ako Pericoloso, v roku 1477. Títo traja desaťroční chlapci, keďže patrili k najmladším v Belliniho dielni, vytvorili trio, ako sa patrí. Bola to ukážka princípu Jing a Jang ako vyšitá. Tizian a Giorgione ako obrovské talenty, zruční kresliari a Pericoloso, „dříč“ bez akéhokoľvek talentu a mizerný kresliar. (Jing a Jang pravdupovediac neboli až tak v rovnováhe, lebo skóre v tomto triu bolo vlastne 2:1 pre talentovaných.)

Jednému talentu však vládol malý Pericoloso maj-

strovsky. Bol neuveriteľne milý a úslužný. Majster Bellini si ho hneď obľúbil a Pericoloso sa stal takým dielňovým maskotom, „Podajtom” a „Prinestom”. Pravdou je, že okrem neho sa nikto z chlapcov v dielni nedokázal tak čudovať tomu, ako majster Bellini namaľoval ten, či onen obraz.

Pericolosova matka po čase, keď videla výsledky práce svojho syna a porovnala ich s bravúrnymi prácami jeho spolužiakov, zapochybovala, či urobila dobre, keď ho dala do maliarskej dielne. Malý Pericoloso jedného dňa cez dvere nechtiac započul rozhovor svojej matky s majstrom Bellinim, ktorému úplne nerozumel a vôbec nechápal, prečo jeho matka na konci rozhovoru neustále opakuje takým divným tónom:

„Áno, áno, áno, áááááááááááááno...”

Rozhovor prebiehal takto:

„Majstre, asi to bol omyl, Pericoloso nemá na to byť umelcom. Keď porovnam jeho práce so spolužiakmi,” začala Pericolosova matka.

„Ja by som to tak čierne nevidel, milá Angelina. Vyzleč sa,” povedal majster Bellini na to.

„Dobre. Ale bude sa tu len trápiť,” s obavou povedala Pericolosova matka.

„Nebude, jemu je tu dobre. Aj tebe bude dobre,” kontroval majster Bellini.

„Ale... môže ho to nejako poznačiť, nemyslíte?“

„Nemyslím, odkrvil sa mi mozog a už nemyslím.“

„A, áááááááááá, mám ho tu teda nechať?“

„Áno, nechaj ho tam, je mu tam dobre. Veľmi dobre!“

„Áno, áááno, áááááááááááááno!“

Malý Pericoloso, pochopiteľne, nerozumel, že rozhovor začal ako rozhovor medzi štyrmi očami a skončil ako rozhovor medzi štyrmi stehnami. Nechápal prečo majster vravel nech sa vyzlečie a to „áááááááááááááno“ na konci znelo akosi zväštne. Trochu sa aj obával, či majster Bellini nerobí jeho matke niečo zlé netušiac, že jej robil vlastne veľmi dobre.

To, že Pericoloso zostal v Belliniho dielni malo však viacero dôvodov. Pericolosova matka bola mimoriadne krásna žena, s tvárou i telom bohyně, za ktorou sa všetci v Benátkach obzerali a pritom nechápali, ako len môže mať hrobár takú ženu!

Okrem toho, že majster Bellini bol záletníkom na pohľadanie, mimoriadne ho vzrušovalo obcovať s hrobárovou ženou. A treba dodať, že sa nerozpakoval brať od jeho matky, okrem sexuálnych naturálií, dvojnásobné školné než od iných talentovaných žiakov. Keby Pericolosov otec vedel, akú sumu platí každý mesiac jeho žena za štúdium jej syna a aké

bonusy k tomu pridáva, určite by rovno vlastnoručne padol do vlastnoručne vykopanej jamy a už by vlastnoručne nevstal. Čo by však matka nespravila pre svojho jediného syna! A keď to často bolo aj príjemné!

Vlastne tam bol aj ďalší dôležitý dôvod. Majster Giovanni Bellini sa až po smrti svojej matky dozvedel, že je nemanželským synom, keďže ho nezahrnula do svojho závetu, teda dedičstva. Potvrdilo sa tak to, čo si od narodenia pošuškávalo okolie, a čo neskôr začal tušiť aj on. Určité obdobie si myslel, že jeho otec nie je jeho otcom a potom zasa neskôr, že jeho matka nie je jeho matkou. Jeho otec Jacopo Bellini, známy benátsky maliar, však nakoniec bol jeho pravým otcom, avšak matka nebola jeho pravou matkou. Jeho milovaný brat Gentile, s ktorým zdieľal učňovské roky v otcovej maliarskej dielni, a s ktorým si tak dobre rozumel, tak nakoniec nebol jeho vlastným bratom. (Žeby si tak dobre rozumeli práve preto, že boli nevlastní bratia?)

Giovanni sa teda úplne potatil, zdelil po ňom maliarsky i promiskuitný talent. A tu sa dostávame k jadrú veci a k tomu, že otcom Pericolosa Sporghersiho bol práve on. Giovanni Bellini!

Všetko nasvedčuje tomu, že Pericolosovu podobu ako malého dieťaťa - „pericolobatolaťa“, môžeme uzrieť, ak sa zadívame na jednu z Belliniho Madon

s dieťaťom. Preto tvrdenia niektorých historikov, že Pericolosova matka za školné svojho syna neplatila a zostalo len pri „naturáliách“ môžu byť blízko pravde. Títo historici, celkom logicky tvrdia, že žena hrobára, by v tej dobe vôbec nebola schopná platiť školné v Belliniho dielni, nieto ešte jeho dvojnásobok. Ťažko to jednoznačne potvrdiť. Otázkou však je, čoho bola schopná hrobárova žena tej doby.

Pericolosova podoba v detstve je zachytená na viacerých obrazoch Giovanniho Belliniho. Majster Bellini zobrazoval malého Pericolosa spolu s matkou ako malého Ježiška. (Matka bola, pochopiteľne, zobrazovaná ako Mária.) Podobu malého Pericolosa ako Ježiška, možno vidieť v Benátkach na viacerých miestach. Buď v samotnej Accademii alebo na oltári v kostole San Zaccaria. Pri pozornejšom vzhliadnutí Belliniho diel s touto tematikou je nad benátske slnko jasnejšie, že sa v prípade Ježiška, vždy jedná o podobu toho istého chlapčeka. A kto iný by to mohol byť, ak nie Pericoloso?

Giovanni Bellini – Madona, 1480



Na tomto obraze Giovanni Belliniho – Madona s dieťaťom, môžeme vidieť podobu malého Pericolosa Sporghersiho i jeho matky. Majster Bellini namaloval jednu zo zástupu svojich mileníek ako Madonu a svojho syna Pericolosa ako Ježiška. Ako vidno, od svojich prvých rôčkov i krôčkov bol malý Pericoloso veľký výmyselník. Na obraze akoby sa snažil stúpiť matke na prsty.